

Oxf. 903:923:(497.12)

VLOGA IN POMEN ZASEBNIH GOZDOV V SLOVENIJI

Janez POGAČNIK*

Izvleček:

Avtor navaja prednosti zasebnih gozdov v primerjavi z družbenimi. Razčlenjuje trende gozdnih fondov in vlaganj v dejavnosti posebnega pomena in pri tem ugotavlja ugodnejše premike v zasebnem in družbenem sektorju. Ti pa so tudi izhodišče za razmišljanje, kako učinkoviteje preusmeriti gozdno gospodarjenje v zasebnem sektorju.

THE ROLE AND IMPORTANCE OF PRIVATE FORESTS IN SLOVENIA

Janez POGAČNIK*

Abstract:

The author lists the advantages of private forests in comparison with public forests. He also analyses the trends of forest funds and investments into activities of special interest. The author ascertains more favourable changes in the private than in the public sector. These changes are also a starting point for considerations on how to re-orient forest management in the private sector more effectively.

*mag. Janez POGAČNIK, dipl. inž. gozd., Splošno združenje gozdarstva in lesarstva Slovenije, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 38/III.

1. UVOD IN OPREDELITEV PROBLEMATIKE

Z zakonom o gozdovih smo opredelili, da so gozdovi dobrina splošnega pomena; z njimi moramo gospodariti tako, da zagotavljamo trajnost gozdov in njegovih funkcij, naraščanje prirastka in donosov, medsebojno usklajenost gojenja in izrabljanja ter trajno in racionalno izrabljanje gozdnih rastišč. Zakon obenem določa, da z gozdovi gospodarijo delavci in kmetje, organizirani v tozdih in tokih, samoupravno združeni v gospodarjenje v delovni organizaciji.

Vlogo in pomen zasebnih gozdov na Slovenskem in tudi v narodnem gospodarstvu pri pridobivanju koristi iz gozdov kažejo nekateri merljivi kazalniki, gozdovi pa postajajo vse pomembnejši tudi pri razvoju podeželja in oblikovanju krajine in varstva okolja. Vse pogosteje slišimo trditve, da dobro začeto delo pri skupnem gospodarjenju z gozdovi po l. 1974 vse bolj hromijo neurejeni družbenogospodarski odnosi, neustrezna organizacijska oblika, premalo prilagojeni strokovni ukrepi, neustrezna porazdelitev dohodka, dela, kadrov idr. V tem prispevku ni mogoče obdelati vse obsežne problematike, zato se bom omejil le na predstavitev pomembnejših temeljnih primerjalnih dejavnikov o stanju gozdov, ki kažejo vlogo in pomen zasebnih gozdov, nekatere prednosti pa sem skušal dokumentirati tudi s prikazom trendov razvoja gozdov in vlaganj v področja dejavnosti posebnega pomena. Ta primerjava in splošno znane razmere, ki ovirajo hitrejši razvoj gospodarjenja v zasebnih gozdovih (v prispevku jih ne bomo posebej prikazali) bo rabila za razmišljanje: kako učinkovitejše uveljaviti celotno gozdno gospodarjenje za večnamenski gozd, ki je v zasebni lastnini, tako da bomo upoštevali nekatere primerjalne prednosti in s tem učinkovitejše uveljavili njihovo vlogo in pomen.

2. PRIMERJALNE PREDNOSTI ZASEBNIH GOZDOV

V Sloveniji imajo zasebni gozdovi v gozdarstvu pomembno mesto, če jih primerjamo z družbenimi gozdovi tako glede na:

- osnovne gozdne fonde,
- potrebe za vlaganje v dejavnosti posebnega pomena (zakonske obveznosti),
- možnosti za razvoj gozdarstva in tudi
- tehnične pogoje dela.

Po zadnjih podatkih je v Sloveniji 1,045.672 ha (51,6%) gozdne površine, od te je kar 653.659 ha ali 62,5% zasebnih gozdov. Z zasebnimi gozdovi gospodarijo 212.681 gozdnih lastnikov, od teh pa jih ima le 2,9% več kot 15 ha gozdov oz. 26,5% površine. Od vseh lastnikov je pa kar 60% kmetov, ki imajo okoli 79% gozdnih površin. Le 4,4% teh kmetov ima več kot 15 ha gozdov ali eno tretjino vseh gozdov imajo v lasti kmetje.

1. preglednica: PRIMERJALNI KAZALNIKI ZASEBNIH IN DRUŽBENIH GOZDOV

Zap. št.	Opis kazalnika	enota mere	zasebni gozdovi			družbeni gozdovi		
			igl.	list.	skup.	igl.	list.	skup.
1.	delež gozdne površine	%	?	?	62,5	—	—	37,5
2.	delež lesne zaloge	%	55	64	59	45	36	41
3.	delež prirastka	%	59	65	62	41	35	38
4.	delež etata	%	53	61	56	47	39	44
5.	delež blagovne proizvodnje (l. 1986)	%	47	42	46	53	58	54
6.	mešanost gozdov	%	51	49	100	59	41	100
7.	lesna zaloga na 1 ha	m ³	85	84	169	128	89	217
8.	prirastek na 1 ha	m ³	2,21	2,26	4,47	2,89	2,27	5,16
9.	povpr. letni etat na 1 ha	1,63	1,40	3,03	2,65	1,61	4,26	
10.	letna intenzivnost sečnje E/LZ	%	1,92	1,67	1,79	2,07	1,81	1,96
11.	letni % prirastka P/LZ	%	2,60	2,69	2,64	2,26	2,55	2,38
12.	načrtovana uporaba prirastka P/E	%	74	62	68	92	71	83
13.	načrtovan % akumulacije	%	26	38	32	8	29	17
14.	proizvodna zmogljivost rastišč	m ³ /ha			6,6			7,3
15.	izrabljenost rast. potenc	%			70			77
16.	delež pri ohranjenih g.	%			65			35
17.	delež pri malodonos. g.	%			80			20
18.	delež pri varovalnih g.	%			31			69
19.	delež pri gozdovih s posebnim namenom	%			22			78

Prikazani podatki podajajo nekatere primerjalne prednosti zasebnih gozdov, ki so odsev naravnih dejavnikov, tehničnih pogojev in družbenogospodarskih razmer. Pri naravnih dejavnikih moramo poudariti, da kažejo oslajeno stanje osnovnih gozdnih fondov le na enoto gozdne površine, to pa ne zmanjšuje pomena zasebnih gozdov v skupnem deležu, saj je v zasebnih gozdovih že 59% lesne zaloge, 62% sprotnega prirastka in tudi že 56% določenega etata. Pri tem pa lahko ugotovimo, da je odstotek prirastka na lesno zalogo višji kot v družbenem sektorju, z načrti pa zagotavljamo v zasebnih gozdovih 32% akumulacije prirastka, v družbenih gozdovih le 17%, tako da je kar 79% vse akumulacije prirastka v zasebnih gozdovih. Še večjo prednost imajo gozdovi zdaj v dobi onesnaženega okolja zaradi uravnavanja biološkega ravnotežja, stabilnosti gozdov in oblikovanja kulturne krajine pri varovanju okolja, ker je za te gozdove značilno, da:

- so sestoji na manjših površinah bolj raznoteri;
- je v njih več drevesnih vrst;
- je mešanost bolj prilagojena rastiščnim razmeram;
- se gozdovi bolj naravno pomlajujejo;
- jih preštevilna divjad razmeroma manj poškoduje itn.

V zasebnih gozdovih je precej nižji delež varovalnih gozdov zaradi naravnih dejavnikov, dvomljiv pa je nizek delež izločenih gozdov za gozdove s posebnim namenom. Čeprav je 65% vseh ohranjenih gozdov v zasebnem sektorju v Sloveniji, je obenem kar 80% vseh izločenih malodonosnih gozdov, ki zaradi gospodarjenja v preteklosti zelo slabo izrabljajo rastiščni potencial, predstavljajo pa skupno z ohranjenimi gozdovi največje potencialne možnosti za zvečanje gozdne proizvodnje v Sloveniji. V povezavi s tem imajo te površine, kljub številnim pomanjkljivostim in oviram, prednost za smotrno vlaganje v gozdove, saj omogočajo hitrejše strokovne izboljšave pri doseganju skupnega gozdnogospodarskega cilja, ki ima v ospredju ohranitev in krepitev splošnokoristnih funkcij gozdov.

3. RAZVOJNI TRENDI GOZDOV IN SKUPNO GOSPODARJENJE

Raznoteri in hitro spreminjajoči se ukrepi gospodarske politike so postavljali v ospredje: organizacijske oblike gospodarjenja, urejanje lastništva nad gozdovi, problematiko rente gozdnih posestnikov, uravnavanje prometa z lesom in domače porabe lesa, samoupravno organiziranost idr., nismo pa mogli odločneje, dosledneje in selektivno uveljavljati znanih strokovnih izhodišč in družbenogospodarskih odnosov, tako da bi dobili v kmetu zanesljivega sodelavca. Zato so se le počasi in ne povsod enako močno uveljavili nekateri pozitivni premiki v zasebnem sektorju tako pri kreptvi osnovnih zalog, pri vlaganju v gozdove v dejavnosti s področja posebnega pomena in pri opremljenosti lastnikov. V nadaljevanju se bom omejil le na nekatere zaznavne spremembe, ki jih potrjujejo številčni podatki (2., 3. in 4. preglednica). V 2. preglednici navajamo nekatere trende, ki smo jih ugotovili za preteklo desetletje pri obnovi območnih načrtov. Ugotavljam, da smo pri sprejemanju strokovnih odločitev z obveznimi načrti prvič dosegli, da je zasebni sektor sodeloval pri načrtovanju na ustrezni ravni, ki jo stanje gozdov zahteva, ne bi pa smele pri uresničevanju nastajati razlike zaradi poslabšanih družbenogospodarskih odnosov — to se dogaja že celo s plani pri republiški območni skupnosti (glej zapisnik 17. skupščine z dne 3. VI. 1986).

Temeljni pogoj je, da se že z načrti zagotovi ves potreben denar, organizacija in delavci, da bi se lahko opravila vsa načrtovana dela. Četudi podatki niso povsem enakovredni po območjih, jih dokaj zanesljivo uporabimo za relativno primerjavo med sektorjema, razvojni trendi pa bi zahtevali natančnejšo opredelitev. Vendar to ni namen tega prispevka. Tako lahko le trdimo, da so pozitivni premiki v zasebnem sektorju zlasti tile:

- še zmeraj se povečujejo gozdne površine, vendar je to povečanje manjše v zasebnem sektorju (zaraščanje);
- lesna zaloge se je v zasebnem sektorju na enoto površine povečala za 2,1% več kot v družbenem sektorju, in to bolj na račun iglavcev;
- bistveno bolj se je povečal tekoči prirastek, in to kar za 16,4% — bolj na račun listavcev;

- načrtovani donosi so na skupni površini ne bistveno povečani; na enoto gozdne površine se trend že zmanjšuje, znižanje pa je v zasebnem sektorju za 1,9% manjše;
- nova strokovna dognanja so pripomogla, da je z načrtovanjem napravljena temeljita preusmeritev pri vlaganjih v korist zasebnega sektorja;
- za to desetletje načrtujemo 2,13-krat več obnove in 1,45-krat več nege v zasebne gozdove;
- intenzivnost vlaganj na enoto površine je v zasebnem sektorju precej nižja pri ohranjenih gozdovih, in pri neposredni ali posredni premeni, to je pri vseh osnovnih delih;
- v družbenem sektorju so potrebna bistveno večja vlaganja v varstvo gozdov kot v zasebnem sektorju;
- na enoto načrtovane blagovne proizvodnje moramo vlagati več dela v ZS kot v družbenem sektorju, vendar je to že nižje, če ta podatek prikažemo na enoto vse gozdne proizvodnje, tj. etat tudi v zasebnem sektorju.

Zasebni gozdovi zaostajajo pri odpiranju gozdov z gozdnimi komunikacijami, čeprav so površine teh gozdov v ugodnejših reliefnih razmerah. Šele v zadnjem desetletju je obseg gradenj cest v zasebnem sektorju nekoliko večji. Pri tem pa je pomembno, da z odpiranjem zasebnih gozdov bistveno bolj zadovoljujemo tudi druge interese v prostoru. Tako navaja mag. Dobro za obdobje 1975—80, da je le še 61% grajenih cest samo zaradi koristi gozdarstva (v družbenem sektorju 78%). To posredno kaže sorazmerno večji pomen splošno koristnih funkcij zasebnih gozdov pri razvoju in rabi odprtega prostora. Kmetje lastniki gozdov živijo na območju gozdov in so se dobro opremili tudi za delo v gozdu, če primerjamo samo število motornih žag in traktorjev. Tako se lažje prilagajajo dinamiki potrebnih del in intenzivneje uporabljajo tudi manj kakovosten les.

4. KAKO UČINKOVITEJE GOSPODARITI ZA RAZVOJ GOZDOV

V dolgoročnem družbenem planu razvoja smo zapisali: „Intenziviranje gospodarjenja z zasebnimi gozdovi je ključno razvojno vprašanje slovenskega gozdarstva“, in naprej: „da je oddelčno gospodarjenje prvi pogoj za poenostavitev in pocenitev vseh faz gozdne proizvodnje“. Podano je več načelnih usmeritev, ki so nesporne. Pripominjam pa, da bi bilo treba pri oblikovanju gozdnogospodarske politike s plani odločnejše oddeliti dejavnosti posebnega pomena od neposrednega pridobivanja gozdnih sortimentov. To preusmeritev zahteva:

1. vsesplošna ogroženost gozdov zaradi onesnaženega okolja ter vloga in pomen gozdov zaradi splošno koristnih funkcij.
2. trajno zagotavljanje in smotrno pridobivanje neposrednih koristi od gozda, na kateri temelji razvoj lesnopredelovalne industrije.

2. preglednica: TRENDI RAZVOJA GOZDOV IN VLAGANJ V LETIH 1971—1981

zap. št.	vrsta podatka	zasebni sektor		družbeni sektor		razlika ZS : DL na 1 ha
		na pov.	na 1 ha	na pov.	na 1 ha	
		%	%	%	%	%
1.	površina	103,4		106,3		97,3
2.	lesna zaloga:	i.	107,0	103,5	107,7	101,3
		l.	116,1	112,3	118,3	111,3
		s.	111,3	107,4	111,8	105,2
3.	prirastek	i.	108,9	105,3	105,7	99,4
		l.	157,0	151,8	134,3	126,3
		s.	132,0	127,7	116,6	109,7
4.	etat	i.	104,2	100,8	104,4	97,8
		l.	101,0	97,7	102,8	96,7
		s.	102,9	99,5	103,8	97,6
5.	vlaganje: nega	140,5	135,9	99,4	93,5	145,3
	obnova	175,6	169,8	84,4	79,4	213,8

3. preglednica: NAČRTOVANA INTENZIVNOST VLAGANJA

zap. št.	vrsta podatka	enota mere	obnova		nega		varstvo		skupaj	
			ZS	DS	ZS	DS	ZS	DS	ZS	DS
1.	načrtovan obs. v ha	%	62	38	53	47	43	53	55	45
2.	konkretna pov. od gozdov po načrtu v desetl. 1980-90 od tega v m.d.g.	%	6,5	7,5	14,6	24,4	1,0	2,1	22,1	34,5
		%	9,1	14,8	21,3	34,5	1,6	5,6	32,0	54,9
3.	skup. obs. premen od l.p.g.	%	27	18	28	13	30	25	28	16
4.	načrt obs. v dneh	%	56	44	54	46	40	60	53	47
5.	intenzivnost dni/ha od tega v m.d.g. ID D	ha	0,51	0,49	1,29	2,43	0,16	0,48	1,96	3,85
		ha	1,50	2,83	2,09	3,36	0,18	0,71	3,77	6,90
		ha	0,31	0,36	1,06	1,80	0,06	0,17	1,39	2,33
		ha	1,19	2,47	1,05	1,56	0,14	0,54	2,38	4,57
6.	pop. letna vlaganja na m ³ blag. proiz.	ure	0,31	0,22	0,63	0,48	0,07	0,10	1,01	0,80
	na m ³ etata	ure	0,18	0,18	0,37	0,41	0,04	0,08	0,59	0,67

Opomba: k 3. preglednici:

- Intenzivnost dni/ha je računana kot 10-letni obseg del na površino lesnoproizvodnih gozdov (l.p.g.) in to ohranjenih gozdov in malodonosnih (m.d.g.)
- ID in D posredna in neposredna premena
- blagovna proizvodnja vzeta iz srednjeročnega plana 1986—90 SIS za gozdarstvo SRS

4. preglednica: TEHNIČNA OPREMLJENOST IN DINAMIKA GRADNJE CEST

zap. št.	vrsta podatka	enota mere	zasebni sektor količina	družbeni sektor %	skupaj %	količina	%
1.	motorne žage	štev.	59738	94,0	3830	6	63568
2.	traktorji	štev.	30685	98,5	458	1,5	31143
3.	zgrajene ceste						
	povprečje 1975-80	km					
	povprečje	km	227		209		436
	letno 1986	km	146,5	49,2	150	50,8	296,5
4.	pov. letni etat,						
	ki je vezan						
	— 1 traktor	m ³	66		3646		
	— motorna žaga	m ³	33		436		

Vir podatkov: pod 1, 2 dolgoročni plan gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji
pod 3 podatki republiške skupnosti za gozdarstvo

To ostane tudi dolgoročna usmeritev, ki se ji moramo prožno prilagajati. V prvem primeru zahteva razvoj gozdov hiter premik pri urejanju družbenogospodarskih razmer, vendar tako, da ne bi lastnik gozda pri tem nosil dodatnih ali večjih bremen kot vsak član naše skupnosti.

V drugem primeru pa mora lastnik sodelovati kot proizvajalec in lastnik proizvodnih sredstev ter biti povsem enakopraven pri pridobivanju dohodka na podlagi vloženega dela in sredstev. V ta namen se moramo strokovno opredeliti in dogovoriti:

- Kaj je predvsem treba urediti, da bosta v resnici zagotovljena ohranjanje in krepitev splošno koristnih funkcij gozdov.
- Kako je treba usmerjati gozdno gospodarjenje v zasebnem sektorju pri pridobivanju lastnikov za vse faze dela, da bodo kar najboljše izrabljene vse potencialne prednosti zasebnih gozdov.

Na ti dve vprašanji ni mogoče izčrpno odgovoriti. Navajam le nekaj razmišljanj, ki naj bi spodbudila strokovne in samoupravne nosilce razvoja gozdov k razreševanju zdajšnjih razmer v gozdarstvu. V obdobju, ko ugotavljamo, da ni mogoče več zagotavljati zakonskih obveznosti pri smotrnem izrabljanju gozdov, ne bi smeli več odlagati z nalogami, ki zahtevajo hitrejša in temeljitejša spremembe, in to:

1. Sistemsko moramo uveljaviti zbiranje denarja tudi zunaj gozdarstva že s spremembo in dopolnitvijo dolgoročnega in srednjeročnega plana gozdarstva SRS, in to zlasti za tale področja:
 - varovanje in krepitev splošno koristnih funkcij za območje Krasa;
 - za gospodarjenje v območju varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom (npr. varovanju: vodnih virov, naravne in kulturne dediščine, rekreacijskih območij) ali nasploh, kjer je že izražen širši interes nad gozdovi in vpliva na gospodarjenje (npr. lovstvo);
 - pri gradnji in vzdrževanju gozdnih cest v deležu, ki ga ima cesta zaradi drugih interesov v prostoru.
2. Pripraviti moramo strokovne podlage in zakonske normative za oceno in izterjavo škode, ki nastaja v zasebnih gozdovih zaradi onesnaženega ozračja ali drugih vzrokov in ta denar strogo namensko vračati v gozd. Z njimi bi morali tudi zagotoviti stabilnost in socialno varnost kmetom — vzdrževalcem krajine.
3. Z zakonskimi določili (normativi in standardi) je treba brezpogojno s plani zagotoviti ves denar, ki je potreben za uresničevanje vseh strokovno načrtovanih del za dejavnosti, ki so posebnega družbenega pomena, in to ne glede na lastništvo gozdov. Prav iz tega zornega kota bi morali zagotoviti temeljne možnosti: poleg denarja še učinkovito organizacijsko obliko (enovito DO v g.g.o.) in ustrezno kadrovske zasedbo.
4. Preučiti je treba rento in sprejeti tudi ustrezno normativno ureditev, kako se del te usmerja za skladnejši razvoj gozdov tudi pri vzdrževanju krajine pri samem lastniku.
5. Tam, kjer ni strnjenih kompleksov družbenih gozdov, naj bi ustrezno število kmetov kooperantov načrtno prevzemalo večino delovnih faz v gozdu ne glede na lastništvo pod enakimi pogoji kot v svojem gozdu. V ta namen moramo v sestavi cene storitve postaviti enaka razmerja, kakršna veljajo pri izdatkih za delavce v rednem delovnem razmerju. Prav tako je treba preučiti, da za lastnika oblikujemo ustrežnejše odkupne cene in dopustiti, da pri poravnanih skupnih obveznostih sam razpolaga z določeno vrsto ali količino lesa.
6. Vsa gozdna proizvodnja mora biti obremenjena z obveznostmi iz naslova skupnega gospodarjenja in obveznega vlaganja v gozdove. Višina obremenitev po sortimentih pa naj spodbuja strokovno opravljanje dela na podlagi potrebne količine vloženega dela v obrnjenem sorazmerju. To pomeni: čim več je potrebno

neposrednega dela za kak sortiment, tem nižji naj bo % obveznosti za lastnika ali izvajalca dela.

7. Osnovna operativna proizvodna enota v gozdarstvu je majhna (oddelek, lastnik). Zato mora gospodarjenje v družbenih gozdovih (kompleksih) z vzgledi spodbujati intenzivnejše delo lastnikov. Prav z zgledi in z družbeno pomočjo moramo pritegniti kmete ali nasploh lastnike gozdov kot kooperante, da postanejo nosilna opora in nenadomestljivi sodelavci pri gozdnem gospodarjenju. Njihovo delo se mora podrediti strokovnim zahtevam za ohranitev in krepitev splošno koristnih funkcij gozdov, neposredni interes pa mora biti uveljavljen pri delu v gozdu in pridobivanju neposrednih koristi iz gozda.

5. SKLEPNA UGOTOVITEV

Stanje zasebnih gozdov v zdajšnjih razmerah ima nekatere prednosti pred družbenimi gozdovi zaradi splošnega pomena gozdov. Zato moramo ne glede na lastništvo uveljaviti vse mogoče ukrepe, da čim bolj učinkovito izvajamo dejavnosti gozdarstva, ki so posebnega pomena. Pri skupnem gospodarjenju pa se mora uveljaviti tudi osebni interes lastnika pri pridobivanju neposrednih koristi na podlagi enakopravnih odnosov iz dela, medsebojnega zaupanja in zglednega strokovnega dela. Če bomo uspešno pritegnili ustrezno število kooperantov, ki živijo z gozdom, kot enakovrednih sodelavcev, bo vendarle več možnosti, da bomo ohranili oslabele gozdove, obenem pa hitreje in bolj gospodarno izboljšali gozdno proizvodnjo.

6. SUMMARY

In Slovenia private forests have an important role. They cover 62,5% of the total forest area, they represent 59% of growing stock and 62% of increment as well as 56% of the 10 year capability. In private forests we plan an accumulation which is a bit less than double that of the public sector, that is 80% of the total accumulation in our forests. The growth conditions are better in private forests because of their biological balance and stability, because their stands are more heterogeneous and better adapted to site conditions, they also regenerate naturally better and suffer less damage caused by deer. At the same time they have been bigger potential possibilities to increase forest production because 80% of the low profit forests are private property.

Within the present forest management too much importance is given to organizational ways of management, to how to settle ownerships, to the problem of income, the regulation of wood transportation and home use, etc. instead of to a complete solution. When we analyse the development of forest funds in the past 10 years we see certain changes which are more favourable than in public forests in all elements per surface unit (growing stock, increment and capability). We have reached the stage

when re-orientation in planning biological and technical inputs is in favour of the private sector. The amount of necessary work for surface unit is lower (than in public sector) in regeneration, tending and forest protection as well as it is in the changes. This means that the input in private forests is more rational. Concerning working conditions farmers are well equipped, too, (chain-saws and tractors) while forest roads in private forests serve other purposes well, too.

A faster development of private forests is only possible if we — first of all — take into account the advantages of private forests. We should therefore redirect the socio-economic relations in this direction more successfully, so that the forest owners wouldn't have to bear all expenses of maintenance and improvement of generally useful functions, while at the same time he would be involved as producer and proprietor of means of production and would have equal rights concerning the income earned from the forest. The following priorities will thus have to be arranged — a better organization of all forests no matter who owns them. The forest owner — cooperator — should remain, with some help of the society, the only one who can carry out production in private forests as well as on scattered parcels of public land.

7. REFERENCE

- BF VTOZD za gozdarstvo, 1986. Zaključno poročilo o območnih gozdnogospodarskih načrtih v Sloveniji, strok. delo BF in IGLG. Ljubljana.
- WINKLER, I., 1970. Zasebni gozdovi v SR Sloveniji kot družbenoekonomski problem, BF in IGLG. Ljubljana.
- WINKLER, I, GAŠPERŠIČ, F., 1987. Zasebni gozdovi v Sloveniji — stanje in novejša gibanja. Strok. dela BF in IGLG. Ljubljana.
- Sis za gozdarstvo Slovenije, 1985. Dolgoročni plan gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji: Ljubljana.
- Sis za gozdarstvo Slovenije: Poročilo o uresničevanju samoupravnega sporazuma o temeljih plana Sis za gozdarstvo SRS za obdobje 1981—1985.
- Sis za gozdarstvo Slovenije: Samoupravni sporazum o temeljih plana Sis za gozdarstvo za obdobje 1986—90.
- DOBRE, A., 1986. Naravne danosti za načrtovanje in gradnjo gozdnih cest v Sloveniji. Raziskovalna naloga. Ljubljana.